

Gydytoja Vida Joneliūnienė: *Kartais šiltas žodis ir nuoširdus dėmesys yra svarbiau už vaistą*

Žurnalo *Infekcinės ligos* viešnia – 80 metų jubiliejų atšventusi gydytoja infektologė Vida Joneliūnienė. Medikė nestokoja energijos, o užsiėmimų ir pomėgių gausa gali pralenkti daugelį jaunesnių kolegų. Profesinių žinių atnaujinimas ir domėjimasis medicinos laimėjimais, choras, spektakliai, knygos, Trečiojo amžiaus universitetas – tai tik dalis V. Joneliūnienės gyvenimo. Kaip pavyksta neprarasti smalsumo ir neaptingti? Koks yra tikras gydytojas ir kaip kito infektologija pašnekovei bedirbant? Apie visa tai ir dar daugiau kalbamės su šio numerio viešnia.

Kaip ir kodėl pasirinkote mediciną ir infektologiją? Ar niekada nesigailėjote?

Užaugau Žemaitijos kaime, daugiavaikėje aštuonių vaikų šeimoje. Būdamą 10 metų susirgau tymais. Nuo manęs užsikrėtė ir susirgo visi mažesnieji. Be tymų, manęs neaplenkė ir kitos vaikų ligos – persirgau raudonuke, kokliušu. Privalomų skiepų tuomet dar nebuvo. Dvi mano sesutės sirgo net difterija. Buvau vyriausia iš vaikų, todėl pasveikusi kartu su tėveliais slaugydavau jaunesniuosius. Tuomet, prižiūrint brolius ir seses, veikiausiai pirmą kartą ir kilo mintis, kad galėčiau būti gydytoja. Ta mintis neapleido ir baigus mokyklą. Galiausiai svajonė išsipildė – 1966 metais gavau gydytojos diplomą, o specializacija pasirinkau infektologiją. Galbūt šį pasirinkimą lėmė vaikystės prisiminimai, mano pačios persirgtos ligos... Niekada dėl to nesigailėjau.

Didelį proveržį infektologijoje padarė skiepai, išnyko daug sunkių užkrečiamųjų ligų. Susirgę infekcinėmis ligomis pacientai dažniausiai pasveiksta, retai ligos pereina į lėtinę formą, tačiau, be abejo, atvejų pasitaiko įvairių.

Kaip keitėsi infekcinės ligos ir infektologija, kaip specialybė, jums dirbant?

Infektologija, kaip ir apskritai medicinos mokslas ir praktika, keitėsi ir tobulėjo. Naujos technologijos, žinios leido geriau valdyti ir gydyti ligas. Didelę įtaką infekcijoms valdyti padarė vakcinacija. Skiepai prilyginami vienam didžiausių pasaulio atradimų. Man bedirbant išnyko tokios infekcinės ligos kaip raupai. Lietuvoje beveik nėra sergančiųjų vidurių šiltine, iki pavienių atvejų sumažėjo sergamumas šigelioze, trichinelioze, hepatitu A. Tačiau atsirado naujų ligų – žmogaus imunodeficito virusas, sunkus ūminis respiracinis sindromas.

Kito ligų diagnostikos būdai ir galimybės, įdiegti nauji diagnostikos ir gydymo metodai, pavyzdžiui, virusiniam hepatitui, erkiniam encefalitui, herpetinei infekcijai diagnozuoti ir gydyti. Taigi tokie pokyčiai įvyko man bedirbant.

Kokius įvardytumėte didžiausius savo rezultatus? Gal kažko norėjote, bet nepavyko pasiekti?

Didžiausias gyvenimo laimėjimas, kad tapau gydytoja. Turiu aukščiausias gydytojo infektologo ir sveikatos

apsaugos organizatoriaus kvalifikacines kategorijas. Taigi profesiniai norai išsipildė. Vertinant iš buitinės perspektyvos, matyt, kaip ir visiems, yra likę neišsipildžiusių norų, neįvykusių susitikimų, neaplankytų šalių ar neįsigytų geidžiamų daiktų.

Manau, kad esu nemažai apkeliaavusi. Lietuvą su vyru apvažiavome bene du kartus. Tokie buvo mūsų įprasti savaitgaliai ar atostogos. Sužinome apie naują įdomią vietą ir skubame ją pasigrožėti. Europa aplankyta praktiškai visa – iki karantino kasmet vis naują kampelį atradau. Norėčiau keliauti toliau, labai žavi Australija, taip pat būtų įdomu aplankyti Jungtines Amerikos Valstijas, Pietų Amerikos žemyno šalis.

Kalbant apie neįvykusių susitikimų, turiu omenyje vaikystės, studijų draugus, bendradarbius, su kuriais bendravimas yra nutrūkęs. Taigi labai norėčiau su jais susitikti. Tikiuosi, kad pavyks.

Kokiai sričiai skyrėte didžiausią darbo dalį – praktinei, mokslinei, pedagoginei, administracinei? Ar įmanoma suderinti visas šias veiklas?

1966 metais baigiau Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą ir buvau paskirta dirbti Utenos medicinos mokyklos direktore. Taigi nuo pat pirmųjų darbo dienų teko derinti administracinę ir organizacinę darbą su klinicine gydytojo infektologo praktika Utenos ligoninėje. Vėliau, 1975 metais persikėlus gyventi į Kauną, gydytoja infektologe dirbau Kauno klinikinėje ligoninėje ir kartu Kauno medicinos institute, kuris vėliau tapo Lietuvos sveikatos mokslų universitetu, dirbau asistente, dėsciau medicinos studentams infektologijos praktiką. Taip vėl pedagoginį darbą su studentais ir mokslinį darbą derinau su praktika Infekcinių ligų klinikoje. Buvau mokslinių straipsnių su prof. Stefanija Gruodyte, prof. Vitalija Bagdoniene, doc. Salomėja Stankaityte, doc. Vida Marija Bareišiene, prof. Alvydu Laiškoniu, doc. Daiva Vėlyvyte ir Danguole Važnaisiene, kuri tuo metu buvo aktyvi studentų mokslinės draugijos infekcinių ligų būrelio narė, o dabar Lietuvos infektologų draugijos pirmininkė, bendraautorė. Tyrėme įvairias ligas, rinkome medžiagą apie hepatitą (sergamumas juo anuomet buvo labai didelis), kitas dažnas infekcines ligas, tokias kaip vidurių šiltinė, trichineliozė, salmoneliozė.

Manau, kad daug veiklų galima suderinti. Pavyko ir man, nes pasisekė dirbti draugiškuose kolektyvuose.

Veikiausiai turite linksmų atsiminimų iš darbo? Pasidalykite jais su skaitytojais.

Iš tiesų, kuriozinių atvejų pasitaikydavo. Vienas tokių, iš vienos pusės, lyg ir linksmas, bet, iš kitos pusės, ir susirūpinimą keliantis atsitikimas. Mano budėjimo priėmimo skyriuje metu pagalbos kreipėsi pirmojo

kurso užsienietis studentas medikas. Jis manė, kad jam įsisiurbė erkė, ir prašė ją ištraukti. Pasiruošus šiai procedūrai, apžiūros metu nustačiau, kad tai ne erkė, o gaktinė utelė. Istorija atrodė anekdotinė – studentas medikas užsikrėtė pedikulioze! Kita vertus, tai rodė, kad šeimoje ir mokykloje per mažai dėmesio buvo skiriama higieninių įgūdžių ugdymui, lytiniam švietimui. Studentas pasisakė turėjęs atsitiktinių lytinių santykių, bet, jo supratimu, panelės užkrėsti jo negalėjo, nes *buvo gražios ir išsipuošusios*.

Pasižymėjote kaip labai geranoriškai padedanti studentams mokslinėje veikloje. Ar dirbdama pastebėjote studentų kartų kaitą? Galbūt kiekviena kita studentų laida yra vis drąsesnė, reiklesnė, ne tokia empatiška?

Dirbti pedagoginį darbą man patiko. Be dėstomų dalykų, su studentais teko dirbti ir mokslinį darbą. Rinkome duomenis iš ligos istorijų, literatūros šaltinių, surinktą medžiagą aptardavome, analizuodavome. Kokių nors neigiamų pokyčių nepastebėjau. Studentai visada buvo ir drąsūs, ir smalsūs, ir empatiški.

Darbas su studentais man teikė malonumą. Noriu tikėti, kad jiems mano užsiėmimai taip pat buvo įdomūs. Beje, prisiminiau dar vieną mielą ir linksmą atsitikimą. Infekcinės ligos studentams dėstomos ketvirtame kurse. Vieno užsiėmimo metu, jau baigus nagrinėti temą, pasveikinau juos su Tarptautine studentų diena. Tai buvo lapkričio 17-oji. Surengiau nedideles vaišes – paruošiau kavos, saldainių. Dėkingi studentai plojo atsistoję ir sakė, kad per ketverius mokslo metus niekas nebuvo jų sveikinęs su studentų diena.

Ar spėdavote atlikti darbus darbo metu, ar pasilikdavote ilgiau?

Paprastai visus darbus spėdavau atlikti darbe, į namus nesinešdavau. Retkarčiais, dėl tam tikrų priežasčių, pasitaikydavo pasėdėti po darbo.

Kaune pradėjau dirbti Infekcinėje ligoninėje, kai ji buvo dar Aukštaičių gatvėje. Vėliau persikėlė į Giedraičių gatvę, po to – jau į Šilainių mikrorajoną. Jau minėjau, kad mano darbo pradžioje sergančiųjų infekcinėmis ligomis buvo labai daug. Ypač daug sirgo hepatitu, vienu metu gydydavome 60 ligonių. Jų nebūdavo kur guldyti – visos palatos būdavo pilnos, o nauji ligoniai jau laukdavo koridoriuje. Tuomet ir gydymas nebuvo toks pažangus, hepatitą A, B gydydavome ilgai – apie tris savaites.

Ką veikdavote po darbo, laisvalaikiu?

Mano laisvalaikis labai įvairus. Dalyvavau ir dalyvauju Lietuvos infektologų draugijos mokslinėse konferencijose. Jau minėjau, kad mėgstu keliauti. Smalsu atrasti dar

nepažintus kraštus. Teatras, koncertai, knygos – dar vienas pomėgis. Kadangi nesu abejinga muzikai, visada kokiam nors kolektyve dainuoju. Dirbdama Infekcinėje ligoninėje – šios ligoninės moterų ansamblyje. Dabar dainuoju Kauno artrito organizacijos moterų vokaliniam ansamblyje *Viltis*.

Kol buvo gyvas vyras, mėgau žvejoti. Labiausiai patikdavau žvejoti žiemą, nes meškerė maža. Apsirengi šiltai vatinėmis kelnėmis, apsiauni veltinius – ir lauki laimikio. Beje, pagaudavau daugiau nei vyras.

Kokia ryškiausia Jūsų veikla buvo Lietuvos infektologų draugijoje? Kas skatino pasilikti joje net ir baigus praktinį gydytojos darbą?

Ypatingais nuopelnais šioje veikloje negaliu pasigirti. Tiesa, dalyvauju Lietuvos infektologų draugijos veikloje jau daugiau kaip 40 metų. Įstojau dirbdama Utenos centrinėje ligoninėje, keletą kartų buvau išrinkta Revizijos komisijos nare. Beje, galbūt galiu pasigirti tuo, kad nuo pat įstojimo į Lietuvos infektologų draugiją nepraleidau nė vienos jos organizuotos mokslinės konferencijos. Ir visai nesvarbu, kur jį vyktų – Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje ar kitur.

Pasilikti Lietuvos infektologų draugijos veikloje skatina noras neatsilikti nuo pažangos. Smalsumo nepraradau (*Juokiasi.*). Manau, kad gydytojas, kaip ir mokytojas, savo profesijoje išlieka iki gyvenimo pabaigos. Nėra buvusių gydytojų ar mokytojų. Todėl ir naujienos domina. Bet juk iš tiesų įdomu stebėti, kaip pažengė medicina, smalsu sužinoti, kokios šiandien yra pažangios galimybės diagnozuoti ir gydyti infekcines ligas, ką naujo mokslas sužino apie paslaptis virusus.

Medicina sparčiai tobulėja. Pavyzdžiui, man dirbant, gana ilgai padidėjusias kepenis nustatydavome apčiuopdami jas rankomis. Tik vėliau į pagalbą atėjo echoskopai. Iš esmės pakito supratimas apie hepatitą, daug sužinojome apie šią infekciją ir išmokome ją gydyti. Nuolat ateina naujų žinių, technologijų. Ir nesvarbu, kad praktiniame darbe jų nepritaikysiu. Labai smagu žinoti, kad infekcinės ligos valdomos geriau.

Kuo šiuo metu užsiimate? Galbūt dabartinė veikla yra susijusi su infektologija?

Praktinio darbo nedirbu ketverius metus. Dabartinė mano veikla su infektologija susijusi tiek, kad nenoriu atsilikti nuo pažangos ir, pagal galimybes, seku šios srities naujienas, dalyvauju Lietuvos infektologų draugijos veikloje.

Bet ir be darbo mano darbotvarkė gana įtempta. Netinginiauju, ant sofos neguliu (*Juokiasi.*). Kaimynai sako, kad retai kada mane namuose gali rasti. Taigi vasarą mėgstu sukišti rankas į žemę. Draugai davė tris lysves, kuriose auginu braškes, gėles – jurginus, kardelius. Vyras

mėgo gėles, tad tęsiu jo darbus. Jau minėjau, kad dainuoju ansamblyje, einu į teatrą, koncertus, skaitau knygas. Paskutinė perskaityta knyga – Kristinos Sabaliauskaitės *Petro imperatorė*. Labiau mėgstu klasikinę literatūrą, tačiau manau, kad reikia būti susipažinusiai ir su šiuolaikine kūryba.

Patinka bibliotekose organizuojami susitikimai su įvairiais žmonėmis, pavyzdžiui, vienas tokių buvo su apie Žemaitę knygą parašiusia kauniete rašytoja Aldona Ruseckaite. Namuose turiu nemažą biblioteką, bet vis dar nusiperku ir naujų knygų. Kadangi vyro regėjimas buvo silpnas, kartu su juo eidavau į Kauno aklųjų biblioteką. Likusi viena, nenutraukiu ryšių ir su šia biblioteka, padedu jos lankytojams. Lankau Trečiojo amžiaus universitetą ir esu šio universiteto Baltosios lazdelės fakulteto seniūnė. Taigi veiklos netrūksta. Svarbu, kad sveikata leidžia.

Ko norėtumėte palinkėti jauniems infekcinių ligų gydytojams?

Norėčiau palinkėti, kad jauni gydytojai iki pat gyvenimo pabaigos išliktų verti Hipokrato priesaikos, kad būtų tikri gydytojai ir norėtų padėti žmonėms iš *dūšios*. Tikras gydytojas, mano galva, tai gydytojas, kuris stengiasi išsiaiškinti negalavimo priežastį, išgydyti ligą ir padėti ligoniui šiame kelyje. Tikras gydytojas dirba ne dėl pinigų, nesitikėdamas, kad jam už tai bus atsilyginta ir padėkota. Jis dirba dėl pašaukimo, dėl to, kad nori padėti žmogui. Manau, mediku negali būti žmogus, kuris nemyli žmonių. Tikras gydytojas neskirsto pacientų pagal jų turtus, užimamas pareigas, socialinį sluoksnį ar amžių. Jis visiems stengiasi suteikti pagalbą. Senatvė – ne liga ir ne diagnozė. Senatvė laukia visų. To turėtų nepamiršti ir jauni gydytojai. Neretai kaimynai pasakoja, kad nuėję pas gydytoją išgirsta – *Ko jūs norit, juk jūsų toks amžius!* Tikras gydytojas taip nepasakys. Amžius juk irgi nėra diagnozė. Gydytojas pacientą turėtų nuraminti ir paaiškinti, kaip elgtis, ką daryti, kad jo nevargintų negalavimas, kad žmogus gyvendamas jaustųsi laimingas.

Ne visada gydytojas gali išgydyti, tačiau suteikti vilties ir ją palaikyti gali ir turi visada. Juk žinoma, kad optimistai ir sveiksta greičiau, ir gyvena ilgiau, palyginti su pesimistais. Gydytojas visada yra ir psichologas, kuris turi adekvačiai reaguoti ir į piktą ligonį. Pacientų tikrai būna įvairių. Kai kurie leidžia sau aprėkti gydytoją. Tačiau gydytojas tam ir yra, kad viską išklaustų ir priimtų, kaip pridera, o ne šoktų į konfliktą su ligoniu. Juk gydo ne tik vaistai, o ir žodis. Kartais žodis yra net svarbesnis už vaistą, nes suteikia vilties. O blogas žodis gali ir nužudyti.

*Dėkojame už pokalbį
Kalbėjosi Natalija Voronaja*